

Uppköst að Stjórnarskrá Íslands

Tekið af vef Borgarskjalasafnsins

bjarnibenediktsson.is

Einkaskjalasafn nr. 360

Bréfa- og málasafn: Stjórnarskrá Lýðveldisins Íslands - Stjórnarskrármálið ca. 1940-1953.

Bjarni Benediktsson var formaður stjórnarskrárnefndar frá 24. maí 1947.

Askja 2-9, Örk 3-b

Stjórnarskrá Íslands.

I.

1. gr.

Stjórnskipulagið er þingbundin löveldisstjórn.

2. gr.

Alþingi og forseti fara saman með löggjafarvaldið.

Forseti og önnur stjórnvöld samkvæmt stjórnarskrá
þessari og öðrum landslögum fara með framkvæmdar-
valdið. Dómendur fara með dómsvaldið.

II.

3. gr.

Sameinað alþingi kys forseta.

4. gr.

Kjörgengur til forseta er hver 35 ára gamall

maður, sem ~~hafa kosningarrett til allra~~

5. gr.

Til þess að kosning forseta sé lögmæt þurfa
meira en þrjú fjórðu hlutar þingmanna að vera á
fundi og skila þar gildu atkvæði. Rétt kjörinn for-
seti er sá, er fær meira en helming greiddra at-
kvæða þeirra, er á fundi eru. Ef sá atkvæðafjöldi
næst ekki í fyrstu kosningu, skal kjósa af nýju ó-
bundnum kosningum. Ef enginn fær þá heldur nógu
mörg atkvæði, skal kjósa um þó tvo, er flest fengu
atkvæði í síðari óbundnu kosningunni. En ef fleiri
hafa þá hlotið jafnmörg atkvæði, reður hlutkesi,
um hverja tvo skuli kjósa. Ef þeir fá báðir jafn-
mörg atkvæði í bundnu kosningunni, reður hlutkesi,
hvor þeirra verður forseti.

fullnægja skilyrðum
kosningarrettar til Alþingis
á hvíldur þingskilgöngu
e. d.

Lt

6. gr.

Forseti skal kosinn til sjö ára. Kosning nýs forseta skal fara fram á síðasta ársfjórðungi, áður en kjörtímabili hins er lokið.

Lg

7. gr.

Nú deyr forseti eða lætur af störfum áður, en kjörtíma hans er lokið, og skal þá kjósa nýjan forseta til næstu sjö ára. Alþingi skal koma saman í því skyni innan mánaðar.

8. gr.

Nú verður sæti forseta laust eða hann getur ekki gegnt störfum um sinn vegna dvalar erlendis, sjúkleika eða af öðrum ástæðum, og skulð þá forsætisráðherra, forseti sameinaðs alþingis og forseti hesta-
réttar fara með forsetavald. Ef ágreiningur verður þeirra í milli, ræður meiri hluti.

9. gr.

Forseti má ekki hafa með höndum launuð störf í þágu opinberra stofnana eða einka-atvinnufyrirtækja.

L vera alþingis
matan né

Ákveða skal með lögum greiðslur af ríkisfé til forseta og þeirra, sem fara með forsetavald. Óheimilt skal að lækka greiðslur þessar til forseta kjörtímabil hans.

10. gr.

Forseti vinnur eið eða drengskaparheit að stjórnarskránni, er hann tekur við störfum. Af eiðstaf þessum eða heiti skal gera tvö samhljóða frumrit. Geymir alþingi annað, en Þjóðskjalasafnið hitt.

11. gr.

Forseti er ábyrgðarlaus á stjórnarathöfnum. Svo er og um þá, er störfum hans gegna.

Forseti verður ekki sóttur til refsingar, nema með samþykki alþingis.

Sameinað alþingi getur samþykkt, að forseti skuli þegar láta af störfum, enda beri 10 þingmenn hið festa fram tillögu um það, þeir fjórðu hlutar þingmanna séu á fundi og sé tillagan samþykkt með að minnsta kosti þremur fjórðu gildra atkvæða þeirra, sem á fundi eru.

12. gr.

Forseti hefur aðsetur í Reykjavík.

13. gr.

Forseti létur ráðherra framkvæma vald sitt. Ráðuneytið hefur aðsetur í Reykjavík.

14. gr.

Ráðherrar bera ábyrgð á ~~stjórnarfrákvæmum~~ *ambættisrekstri* sínum. Ráðherraábyrgð er ákveðin með lögum. Alþingi getur kært ráðherra fyrir ambættisrekstur þeirra. Landsdómur demir þau mál.

15. gr.

Forseti skipar ráðherra og veitir þeim lausn.

Hann ákveður tölu þeirra og skiptir störfum með þeim.

16. gr.

Forseti og ráðherrar skipa ríkisráð, og hefur forseti þar forseti.

Lög og mikilvægar stjórnarráðstafanir skal bera upp fyrir forseta í ríkisráði.

17. gr.

Ráðherrafundi skal halda um nýmli í lögum og um mikilvæg stjórn^{var}málefni. Svo skal og ráðherrafund halda, ef einhver ráðherra óskar að bera þar upp mál. Fundunum stjórnar sá ráðherra, er forseti hefur kvatt til forsætis, og nefnist hann forsetisráðherra.

18. gr.

Sá ráðherra, sem mál hefur undirritað, ber það að jafnaði upp fyrir forseta. Ef annar ráðherra gerir það, ber hann ábyrgð á því, að það sé rétt flutt, en annars ber hann ekki sérstaka ábyrgð vegna flutningsins, nema hann hafi tekið með öðrum hætti stjórnskipulega ábyrgð á efni þess.

19. gr.

Undirskrift forseta undir löggjafarmál eða eða stjórnarérindi veitir þeim gildi, er ráðherra ritar undir þau með honum.

20. gr.

~~Kennir~~ Forseti veitir þau embætti, er lög mæla. Engan má skipa embættismann, nema hann hafi

seu stöð
blat

Forseti veitir þau embætti, er lög mæla.

Engan má skipa embættismann, nema hann hafi íslenskan ríkisborgararétt. Embættismaður hver skal vinna eð eða drengskaparheit að stjórnarskránni.

Nú er embætti lagt niður, og á þá si, er beirra embættis því gegndi, rétt til $\frac{2}{3}$ hluta launa, er hann hafði þá, næstu 4 árin, þó aldrei lengur en þar til mátt hefði leysa hann frá embætti fyrir aldurs sakir. Ef embættismaður fer á nefndu tímabili annað embætti, mega samnlagð embættis ^{tekjur} hans ~~og fjárhagsástandur~~ og áður nefndur launahluti ekki nema meira en ^{tekjur} niurlagða embættisins. Þegar liðinn er sá tími, er embættismanni voru greidd laun vegna niurlagningar embættis, enda hafi hann ekki fengið annað embætti, á hann rétt til eftirlauna og lífeyris lögum samkvæmt.

Forseti getur vikið þeim frá embætti, er hann hefur veitt það. Embættismaður, sem vikið er frá að ósekju, sötir ákveðnum 3. málsgreinar.

Forseti getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, enda missi þeir einskis í af embættis-^{tekju}um sínum, og sé þeim veittur kostur á að kjósa um embættaskiptin eða lausn frá embætti með rétti til ^{þra} helmingis af launum þeim, er þeir þá höfðu, og að öðru leyti með þeim kjörum, er í 3. málsg. segir.

Með lögum má veita ákveðnum embættismannaflokkum sömu réttindi sem veitt eru dómurum þeim, sem ekki hafa umboðsstörf á hendi.

Íslenskan ríkisborgararétt. Embættismaður hver skal vinna eð eða drengskaparheit að stjórnar skránni.

Forseti getur vikið heim frá embætti, er hann hefur veitt það, en rétt á sí, er frá er vikið að ósekju, til bóta eftir dómi,

Forseti getur flutt embættismenn úr einu embætti í annað, þó svo, að þeir missi einiskis í af embættistekjum, enda sé heim gefinn kostur á að kjósa um, x embættaskiptin eða lausn frá embætti með lögumtun eftirlaunum, lífeyri eða ellistyrk.

Undan
Ekk ákveðum á 2 3. og 4. málsgreinar má, auk þeirra dómenda, sem ekki hafa umboðsstörf á hendi, mættanskilja ákveðna embættismannaflokka með lögum.

21. gr.

Forseti gerir samninga við önnur ríki. Þó getur hann enga slíka samninga gert, ef þeir hafa í sér fólgið afsal eða kvaðir á landi eða landhelgi eða ef þeir horfa til breytinga á stjórna-
arhöfum ríkisins, nema samþykki allþingis komi til.

22. gr.

Forseti stefnir saman allþingi ár hvert og ákveður, hve nær því skuli slitið. Þingi má eigi slíta, fyrr en fjárlög eru samþykkt. Forseti kveður allþingi til aukafunda, þegar nauðsyn er til.

23. gr.

Forseti getur frestað fundum allþingis x tiltekinn

*auk lífeyris, sem þáverja skal
með sama lögum; og þess embætti-
er lost niðan.*

tíma, þó ekki lengur en tveir vikur ~~enema alþingi~~

~~samþykki~~ og ekki nema einu sinni sama þingi.

[forseta]

Alþingi getur þó ~~ekki~~ veitt samþykki til afbrigða frá þessum ábrotum.

Forseti getur rofið alþingi. Skal þá láta nýjar kosningar fara fram svo fljótt sem fönng eru á, enda komi alþingi saman eigi síðar en átta mánuðum eftir ~~þessum ábrotum~~ þingrofi.

25. gr.

Forseti getur látið leggja fyrir alþingi frumvörp til laga og annara samþykktá.

26. gr.

Ef alþingi hefur samþykkt lagafrumvarp, skal það lagt fyrir forseta til staðfestingar, og fer staðfestingin því lagagildi. Nú synjar forseti lagafrumvarpi staðfestingar, og fer það þó engu að síður lagagildi, en leggja skal það þá undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar með leynilegri atkvæðagreiðslu. Lögin falla úr gildi, ef samþykkis er synjað, en ella halda þau gildi sínu.

[svo fljótt sem best er]

27. gr.

Birta skal lög. Um birtingarháttu og framkvæmd laga fer að landslögum.

28. gr.

Þegar brýna nauðsyn ber til, getur forseti gefið út bráðabirgðalög milli þinga. Ekki mega þau þó ríða í báð við stjórnarskrána.

Eftir skulu þau lög fyrir næsta alþingi á eftir.

Nú samþykkir alþingi ekki bráðabirgðalög, og falla þau þá úr gildi.

Bráðabirgðafjárlög má ekki gefa út, ef alþingi hefur samþykkt fjárlög fyrir fjárhagstímabilið.

~~Forseti getur ákveðið~~

29. gr.

Forseti getur ákveðið, að saksókn fyrir afbrot skuli niður falla, ef ríkar ástæður eru til. Hann náðar menn og veitir almenna uppgjöf saka. Ráðherra getur hann þó eigi leyst undan saksókn né refsingu, sem landsdómur hefur dæmt, nema með samþykki alþingis.

30. gr.

Forseti veitir annað hvort sjálfur, eða með því að fela það öðrum stjórnvöldum undanþágur frá lögum, samkvæmt reglum, sem farið hefur verið eftir hingað til.

III

31. gr.

26. gr. óbreytt.

32. gr.

27. gr. óbreytt.

33. gr.

Stjórningsmátt við kosningar til Alþingis kafa allri, þar sem kosningu, sem eru 21 ára eða eldri, þegar kosningu fer fram, eru fjárvæðir, kafa mikis borgara rétt hér á landi, og kafa verið breyttir: landirnir sitasta árið áttan en kosningu fer fram. Þó getur enginn átt kosningar-rétt, sem hefur verið sviptur kosningu með dómi í opinberum málum.

Stjórningsmátt setja et öðru leyti: nánari reglur um alþingis kosningar.

34. gr.

Stjórningsmátt til Alþingis er hver, sem kosningu-rétt á til þeirra.

þingmenn til drottningu skal bjósa: samveittu þingi hlutbundnum kosningum.

þeir lömverður, en ekki hafa umboðsstöðf
á landi, en þó ekki björgun, þoo og
sabröðunari ríðisins, ef þann verður skipaður.

IV. 35. gr.

Reglulegt Alþingi skal samman koma í
hvert hinum 15. dag febrúar mánaðar, sta mesta
virðan dag, ef helgidagur er, hafi þósett: ekki
títtakít annan sambanddag fyrir í
árinu.

Sambanddagi Alþingis má breyta
með lögunum.

36. gr.
31. gr. óbreytt.

37. gr.
Sambandsstatan Alþingis er jafnatar-
lega: Reykjavík. Þegar seistaklega er
á stött, getur þósett: skipað fyrir um, at
Alþingi skuli koma samman í öðrum stöð
á Íslandi.

38. gr.
Gætt þingmáttur hefi rétt til: umm
þess tíma, sem mátt er: þingstjórnun,
at koma upp í Alþingi framvegi þ: laga
og annara sambandsta til umræðu og
ályktunar.

39. gr.
Samant Alþingi og levo þingdeild
getur skipað nefndir þingmanna til at
mannsaka mikilvæg mál, en almenning vanda,
og veitt þeim rétt til at heimta skýrshen-
numlega og bréflaga, bat: af embætti-
mönnum og ári stöðum mönnum.

40. gr.
35. gr. óbreytt.

41. gr.
36. gr. óbreytt.

42. gr.
37. gr. 1. mgr. óbreytt.
3. titari mgr. ort: at no:

Framvegi til þjálfaga og þjálfabólaga
skal lagja fyrir samant þing og afgreiða
þar með, þessum umræðum.

9. 43. gr.
~~38. gr.~~ öbreytt.

44. gr.

39. gr.

45. gr.

40. gr. 1. mgr. öbreytt.

~~40. gr.~~ 2. mgr. ort: st 200:

Nú gangur ein eigi saman, og ganga þá
hátar deildina saman: ein málstofu, og
er þá málinu lokið með einni umræðu:
samnefntu Alþingi.

3. mgr. 40. gr. öbreytt.

46. gr.

41. gr. öbreytt.

47. gr.

41. gr. öbreytt.

48. gr.

43. gr. öbreytt.

49. gr.

Matan Alþingi stendur yfi má ebbi kaka
meinn alþingis manns fastan fyrir skuldi, án
samþykktis þeirra deilda, en hann situr
nú heldur setja hann: gætur varð held etta
hjelpta spátt opinbert mál í mót: hannur,
nema hann sé státtinn at refsivertu
brót:

Enginn alþingismann verður krefinn
veikningsskapan utan þings fyrir það, sem
hann hefi sagt: þinginn, nema samnefnt
Alþingi leyfi.

50. gr.

45. gr. öbreytt.

51. gr.

46. gr. öbreytt.

52. gr.

~~47. gr. öbreytt~~

þann þingdeild og samnefnt Alþingi hefi
sjálf fæsta sína og vitara.

53. gr.

48. gr. öbreytt.

54. gr.

49. gr. öbreytt.

samnefnt
Alþingis

54. gr.

gleimilt er leynjum alþingismanni at
þessa upp seiðvert alment málið í þingdeild
sinnu staðsamleikar Alþingi, of þeim
stað þátt leysi, og beittast um það skýrskil
ráðherra.

55. gr.

Samkvæmt ~~Alþingi~~ ^{staðsamleikar} má ^{þingdeild} ekki taka við meirum máli-
þvi, nema einhver, sem þar á seti,
flýst: það.

56. gr.

Hú þessi Alþingi ~~staðsamleikar~~ Alþingi
staðsamleikar ekki ástæða til að gera
eitra ályktun um eitthvert málfríð
og má þá vísa því til ráðherra.

57. gr.57. gr. óbreytt.58. gr.58. gr. óbreytt.V.59. gr.59. gr. óbreytt.60. gr.60. gr. óbreytt.61. gr.61. gr. óbreytt.VI.62. gr.62. gr. óbreytt.63. gr.63. gr. óbreytt.64. gr.64. gr. óbreytt at öðru leiti: er

3. og 4. mgr. ortist svo:

Hú er matar utan fjöðkerisjunnar
og eigi: öðru vitan þessu kveðilari,
og gæddu þessu þá til skóla þess-
lands, stað einhver, sturðtan sjóts við
þessu skóla, eftir því sem á verður
breytt, gjöld þess, er honum alla helsti
þessu at greita til fjöðkerisjunnar.
Þessi má gjaldi þessu með lögunum.

65. gr.
 Slæm þann, sem tekinn er fastur, skal ein
 undandvættur leita fyrir dómara. Þá: dómari
 muninn ebbi jafnskiött leusan, skal hann
 á þu sólarhringum þá litum, leggja röðstuddan
 úrskurt á, hvort hann skuli settur í
 gæsluvart hald. Hugi láta hann leusan og
 tryggningu, þá skal ábæta í úrskurti
 hvern tryggningu skuli vera.

Úrskurt: dómara má þessu skjóta til átra
 dómur at þátt: opinberra mála.

Engan má setja í gæsluvart hald fyrir sök,
 er atkins varðar fírelt eta vart haldi.

66. gr. - 78. gr.

61. gr. - 73. gr. Öbreyttar.

74. gr. Falli burt.

79. gr.

Tillögum, hvort sem ann til brenniga eta
 vitauka á stjórnan dora þessari, má vera
 upp bati á reglulegu Alþingi og auká Alþingi.
 Há: tillegan samþykki Alþingis skal rjúfa
 þat þá þessu og stofna til almennra kosninga
 af nýju. Samþykki Alþingi ein ályktunin
 öbreytta hefir hvern ^{þessu} gildi sem stjórnskipunartýgi.

Hú samþykki Alþingi brenniga á kirkju-
 skipuninni sambært 67. gr., og skal þá
 leggja þat mál undir atkvætt: allra
 kosninga þessa manna í landinu til sam-
 þykta eta kosninga, og skal atkvæta greiðslan
 vera leyndlega.

Á bærætt: um stundarsaki

Stjórnarskrá Íslands.

I.

1. gr.

Stjórnskipulagið er þingbundin lýðveldisstjórn.

2. gr.

Alþingi og forseti fara saman með löggjafarvaldið. Forseti og önnur stjórnvöld samkvæmt stjórnarskrá þessari og öðrum landslögum fara með framkvæmdarvaldið. Dómendur fara með dómsvaldið.

II.

3. gr.

Sameinað alþingi kýs forseta.

4. gr.

Kjörgengur til forseta er hver 35 ára gamall maður, sem fullnægir skilyrðum ~~(2)~~ kosningarréttar til Alþingis að fráskildu búsetuskilyrðinu.

5. gr.

Linnir
Til þess að kosning forseta sé lögmæt, þurfa meira en þrír fjórðu hlutar þingmanna að vera á fundi og skila þar gildu atkvæði. Rétt kjörinn forseti er sá, er fær meira en helming greiddra atkvæða þeirra, er á fundi eru. Ef sá atkvæðafjöldi næst ~~ekki~~ fyrsta kosningu, skal kjósa af nýju óbundna kosningu. Ef enginn fær þá heldur nógu mörg atkvæði, skal kjósa um þá tvo, er flest fengu atkvæði í síðari óbundnu kosningunni. En ef fleiri hafa þá hlotið jafnmörg atkvæði, ræður hlutkesti, um hverja tvo skuli kjósa. Ef þeir ~~fá~~ báðir jafnmörg atkvæði í bundnu kosningunni, ræður hlutkesti, hvor þeirra verður forseti.

6. gr.

Forseti skal kosinn til sjö ára. Kosning nýs forseta skal fara fram á síðasta ársfjórðungi, áður en kjörtímabili hins er lokið.

7. gr.

Nú deyir forseti eða þatur af störfum, áður en kjörtíma hans er lokið, og skal þá kjósa nýjan forseta til næstu sjö ára. Alþingi skal koma saman í því skyni innan mánaðar.

8. gr.

Nú verður satti forseta lausteða hann getur ekki gegnt störfum um sinn vegna dvalar eflendis, sjúkleika eða af öðrum ástæðum, og skulu þá forsetisráðherra, forseti sameinaðs alþingis og forseti hestaréttar fara með forsetavald. Ef ágreiningur verður þeirra í milli, ræður meiri hluti.

9. gr.

Forseti má ekki vera alþingismaður né hafa með höndum launuð störf í þágu opinberra stofna^{na} eða einka-^{na}atvinnufyrirtækja.

Ákveða skal með lögum greiðslur af ríkissé til forseta og þeirra, sem fara með forsetavald. Óheimilt skal að lækka greiðslur þessar til forseta kjörtímabil hans.

10. gr.

Forseti vinnur eið eða ætengskaparheit að stjórnarskránni, er hann tekur við störfum. Af eiðstaf þessum eða heiti skal gera tvö samhljóða frumrit. Geymir alþingi annað, en þjóðskjalasafnið hitt.

11. gr.

Forseti er ábyrgðarlaus á stjórnarathöfnum. Svo er og um þá, er störfum hans gegna.

Forseti verður ekki sóttur til refsingar, nema með samþykki alþingis.

Sameinað alþingi getur samþykkt, að forseti skuli þegar láta af störfum, enda beri 10 þingmenn hið fæsta fram tillögu um það, þrír fjórðu hlutar þingmanna séu á fundi og séu tillagan samþykkt með að minnsta kosti þresur fjórðu gildra atkvæða þeirra, sem á fundi eru.

12. gr.

Forseti hefur aðsetur í Reykjavík.

13. gr.

Forseti lætur ráðherra framkvæma vald sitt.

Ráðuneytið hefur aðsetur í Reykjavík.

14. gr.

Ráðherrar bera ábyrgð á embættisrekstri sínum. Ráðherra-ábyrgð er ákveðin með lögum. Alþingi getur kært ráðherra fyrir embættisrekstur þeirra. Landsdómur dæmir þau mál.

15. gr.

Forseti skipar ráðherra og veitir þeim lausn.

← Hann ákveður tölu þeirra og skiptir störfum með þeim.

16. gr.

Forseti og ráðherrar skips ríkisráð, og hefur forseti þar forseti.

Lög og mikilvægar stjórnaráðstafanir skal bera upp fyrir forseta í ríkisráði.

17. gr.

Ráðherrafundur skal halda um nýmáli í lögum og um mikilvæg stjórnarmálefni. Svo skal og ráðherrafundur halda, ef einhver ráðherra óskar að bera þar upp mál. Fundunum stjórnar sá ráðherra, er forseti hefur kvatt til forsetis, og nefnist hann forsetisráðherra.

18. gr.

Sá ráðherra, sem mál hefur undirritað, ber það að jafnaði upp fyrir forseta. Ef annar ráðherra gerir það, ber hann ábyrgð á því, að ^{málið} sé rétt flutt, en annars ber hann ekki sérstaka ^{ábyrgð} ábyrgð ^{á því} vegna flutningsins, nema hann hafi tekið ~~það öðrum hatti stjórnarskipu-~~ ~~lag ábyrgð á efni þess~~ ^{hann á sig með öðrum hatti.}

19. gr.

Undirskrift forseta undir löggjafarmál eða stjórnarerindi veitir þeim gildi, er ráðherra ritar undir þau með honum.

20. gr.

Forseti veitir þau embætti, er lög mæla.

Engan má skipta embættismann, nema hann hafi íslenskan ríkisborgararétt. Embættismaður hver skal vinna eð eða drengskaparheit að stjórnarskránni.

Nú er embætti lagt niður, og á þá sá, er því gefið, rétt til 2/3 hluta þeirra embættislauna, er hann hafði þá, næstu 4 árin, þó aldrei lengur en þar til mátt hefði lýsa hann frá embætti fyrir aldursáakir. Ef embættismaður fer á nefndu tímabili annað embætti, mega samanlagðar embættistekjur hans og áðurnefndur launahluti ekki nema meira en tekjur niðurlagða embættisins. Þegar líðinn er sá tími, er embættismanni voru greidd laun vegna niðurlagningar embættis, enda hafi hann ekki fengið annað embætti, á hann rétt til eftirlauna og lífeyris lögum samkvæmt.

Forseti getur vikið þeim frá embætti, er hann hefur veitt það. Embættismaður, sem vikið er frá að ósekju, setir ákveðnum 3. máls-

greinar.

Forseti getur flutt embettismenn úr einu embetti í annað, enda missi þeir einskis í af embettistekjum sínum, og sé þeim veittur kostur á að kjósa um embettaskiptin eða laun frá embetti með rétti til helmings af launum þeim, er þeir þá höfðu, og að öðru leyti með þeim kjörum, er í 3. málgr. segir.

Með lögum má veita ákveðnum embettismannaflokkun sömu réttindi sem veitt eru dómurum þeim, ^{en} ~~þeim~~ ekki hafa umboðsstörf á hendi.

21. gr.

Forseti gerir samninga við önnur ríki. Þó getur hann enga slíka samninga gert, ef þeir hafa í sér fólgið afsal eða kveðir á landi eða landhelgi eða ef þeir horfa til breytinga á stjórnarhögum ríkisins, nema samþykki alþingis komi til.

22. gr.

Forseti stefnir saman alþingi ár hvert og ákveður, hve nær því skuli slitið. Þingi má eigi slíta, fyrr en fjárlög eru samþykkt. Forseti kveður alþingi til aukafunda, þegar nauðsyn er til.

23. gr.

Forseti getur frestað fundum alþingis tiltekinn tíma, þó ekki lengur en tvær vikur og ekki nema einu sinni sama þingi. Alþingi getur þó veitt forseta samþykki til afbrigða frá þessum ákveðnum.

24. gr.

Forseti getur rofið alþingi. Skal þá láta nýjar kosningar fara fram svo fljótt sem föng eru á, enda komi alþingi saman eigi síðar en átta mánuðum eftir þingrof.

25. gr.

Forseti getur látið leggja fyrir alþingi frumvörp til laga og annara samþykktu.

26. gr.

Ef alþingi hefur samþykkt lagafrumvarp, skal það lagt fyrir forseta til staðfestingar, og fær staðfestingin því lagagildi. Nú synjar forseti lagafrumvarpi staðfestingar, og fær það þó engu að síður lagagildi, en leggja skal það þá svo fljótt sem kostur er undir atkvæði allra kosningabærra manna í landinu til samþykktar eða synjunar með leyndlegri atkvæðagreiðslu. Lögin falla úr gildi, ef samþykktis er synjað, en ella halda þau gildi sínu.

27. gr.

Birta skal lög. Um birtingarháttu og frækvæmd laga fer að landlögum.

28. gr.

Þegar brýna nauðsyn ber til, getur forseti gefið út bráðabirgðalög milli þinga. Ekki mega þau þó ríða í bálg við stjórnarskrána. Stíð skulu þau lögð fyrir næsta alþingi á eftir.

Nú samþykkir alþingi ekki bráðabirgðalög, og falla þau þá úr gildi.

Bráðabirgðafjárlög má ekki gefa út, ef alþingi hefur samþykkt fjárlög fyrir fjárhagstímabilið.

29. gr.

Forseti getur ákveðið, að saksókn fyrir afbrot skuli niður falla, ef ríkar ástæður eru til. Hann naber menn og veitir almenna uppgjöf saka. Ráðherra getur hann þó eigi leynt undan saksókn á refsingu, sem landsdómur hefur dæmt, nema með samþykki alþingis.

30. gr.

Forseti veitir annað hvort sjálfur eða með því að fela það öðrum stjórnvöldum undanþágur frá lögum sankvæst reglum, sem farið hefur verið eftir þingá til.

þannan töðshöf nu vðs . . . III. þar minniháttur mar orða 20

31. gr.

Á alþingi eiga væti allt að 49 þjóðkjörnir þingsmenn, kosnir leynilegum kosningum, þar af

a. 32 í einmennings- og tvímenningskjörðæmum þeim, sem nú eru. Kosning þeirra er óhlutbundin. Skipta má tvímenningskjörðæmum með lögum.

Þeyi þingsmaður, kosinn í þessum kjörðæmum, á kjörtímamum eða fari frá, þá skal kjósa þingsmann í hans stað fyrir það, sem eftir er kjörtímam.

b. 6 í Reykjavík. Kosning þeirra er hlutbundin. Jafnmargir væremenn skulu kosnir samtíms og á sama hátt.

c. Allt að 11 þingsmenn til jöfnunar milli þingflokka, svo að hver þeirra hafi þingsæti í sem fyllstu samræmi við atkvæðatölu sína við almennar kosningar. Heimilt er flokkum að hafa landslista í kjöri

við almennar kosningar, sem greiði þá kjósendur atkvæði annaðhvort frambjóðanda í kjördæmi eða landalista. Frambjóðendur þess flokks, sem landalista hefur í kjöri og nær jöfnunarpingsseti, taka sæti eftir þeirri röð, sem þeir eru í á listanum að lokinni kosningu. Skal að minnsta kosti annaðhvort sæti tíu eða tólf manna á landalista skipað frambjóðendum flokksins í kjördæmam utan Reykjavíkur. Að öðru leyti fer um skipun jöfnunarpingsseta eftir kosningalögum. Jafnmargir verasenn skulu kosnir jöfnunarpingssetum samtímis og á sama hátt.

Pingsmenn skulu kosnir til 4 ára.

32. gr.

Alþingi skiptist í tveir deildir, efri þingdeild og neðri þingdeild. Á þriðjungur þingsanna sæti í efri deild, en tveir þriðju hlutar í neðri deild. Verði tala þingsanna þannig, að ekki sé unnt að skipta til þriðjunga í deildirnar, eiga þeir þingsmenn, einn eða tveir, sem umfræg eru, sæti í neðri deild.

Þingsmenn til efri deildar skal kjósa í sameinuðu þingi hlutbundnum kosningum.

33. gr.

Kosningarétt við kosningar til alþingis hafa allir, karlar sem konur, sem eru 21 ára eða eldri, þegar kosning fer fram, eru fjárráðir, hafa ríkisborgararétt hér á landi og hafa verið búsettir í landinu síðasta árið áður en kosning fer fram. Þó getur enginn átt kosningarétt, sem hefur verið sviptur honum með dómi í opinberu máli.

Kosningarlög setja að öðru leyti nánari reglur um alþingiskosningar.

34. gr.

Kjörgengur ~~Alþingis~~ til Alþingis er hver, sem kosningarétt á ~~Alþingi~~.

Þeir dómendur, er ekki hafa umboðastörf á hendi, eru þó ekki kjörgengir ~~Alþingis~~ saksóknar^{· sama - um} ríkisins, ef hann verður skipaður.

IV.

35. gr.

Reglulegt Alþingi skal saman koma ár hvert hinn 15. dag

febrúarmánaðar, eða næsta virkan dag, ef helgidagur er, hafi forseti ekki tiltekið annan samkomudag fyrr á árinu.

Samkomudegi Alþingis má breyta með lögum.

36. gr.

Alþingi er fríðheillagt. Enginn má rænka fríði þess né frelsi.

37. gr.

Samkomustaður Alþingis er jafnaðarlega í Reykjavík. Þegar sérstaklega er ástætt, getur forseti ^{ákvæðið} ~~ráðgjafi~~ ~~ráðgjafi~~, að Alþingi skuli koma saman á öðrum stað á Íslandi.

38. gr.

Hver þingsmaður hefur rétt til að bera upp á Alþingi innan þess tíma, sem mált er í þingskápum, frumvörp til laga og annarra samþykka til umræðu og ályktunar.

39. gr.

Sameinað Alþingi og hvor þingsdeild getur skipað nefndir þingsmanna sinna til að rannsaka mikilvæg mál, er almenning varða, og veitt þeim rétt til að heita skýralur, munnlegar og bréflugar, bæði af embettismönnum og einstökum mönnum.

40. gr.

Engan skatt má ^Lleggja, né breyta, né ^{af} ~~taka~~ ~~taka~~, nema með lögum. Ekki má heldur taka lán, er skuldbindi ríkið, né selja eða með öðrum ~~lata~~ láta af hendi neina af fasteignum ^{hættu} ~~hættu~~ ~~hættu~~ né afnotarétt þeirra, nema samkvæmt lagaheimild.

41. gr.

Ekkert gjald má greiða af hendi, nema heimild sé til þess í fjárlögum eða fjárukalögum.

42. gr.

Fyrir hvert reglulegt Alþingi skal, þegar er það er saman komið, leggja frumvarp til fjárlaga fyrir það fjárhagsár, sem í hönd fer, og skal í frumvarpinu fólgin greinargerð um tekjur ríkisins og gjöld.

Frumvarp til fjárlaga og fjárukalaga skal leggja fyrir sameinað þing og afgreiða þar með 3 umræðum.

43. gr.

Sameinað Alþingi kveð 3 yfirskotunarmenn, og skulu þeim veitt laun fyrir starfa sinn. Þeir skulu kosnir með hlutfallskosningu.

Yfirskoðunarmenn þessir eiga að gagnskoða árlega reikninga um tekjur og gjöld ~~landanna~~ ^{rekinna} og ~~gæta þess~~ ^{athuga}, hvort tekjur ~~landanna~~ ^{þess} séu þar allar taldar og hvort nokkuð hafi verið af hendi greitt án heimildar. Þeir geta, hver um sig, tveir eða allir, krafist að fá allar skýrslur þar og skjöl, sem þeim þykir þurfa. Síðan skal safna þessum reikningum fyrir hvert fjárhagstímabil í einn reikning og leggja fyrir Alþingi frumvarp til laga um samþykkt á honum og athugasemdir yfirskoðunarmanna.

Rétt er yfirskoðunarmönnum, einum eða fleirum, að fá að sjá reikninga og bókur ríkisféhirðis, ~~og sömuðis stjórnsýslu~~ ^{og ráðuneyta} fyrir ár það, sem er að líða eða liðið er. Þyki þeim nokkuð athugasemdir, skulu þeir gera eftirmönnum sínum viðbendingu um það skriflega.

44. gr.

Ekkert lagafrumvarp, að fjárlögum og fjáráukalögum undanskildum, má samþykkja fyrr en það hefur verið rétt þrisvar sinnum í hvorri þingdeild.

45. gr.

Þegar lagafrumvarp er samþykkt í annarhvorri þingdeild, skal það lagt fyrir hina deildina svo sem það var samþykkt. Ef þar verða breytingar á gerðar, fer frumvarpið aftur til fyrri þingdeildar. Ef hér verða aftur gerðar breytingar, fer það af nýju til hinnar deildarinnar.

Nú gengur enn eigi saman, og ganga þá báðar deildirnar saman í eina málstofu, og er þá málinu lokið með einni umræðu í sameinuðu Alþingi.

Þegar Alþingi skipar eina málstofu, þarf meira en helmingur þingmanna úr hvorri þingdeild að vera á fundi og eiga þátt í atkvæðagreiðslu til þess, að fullneðarsamþykkt verði lög á mál. ^{Ræður þá} atkvæðafjöldi úrslitum um einstök málsatriði. En eigi má þó lagafrumvörp, önnur en frumvörp til fjárlaga og fjáráukalaga, fullneðarsamþykki, nema tveir þriðjungar ^{meiddra} atkvæða ~~(þessir þriðjungar)~~ séu með þeim.

46. gr.

Alþingi sker sjálft úr, hvort þingmenn þess séu löglega kosnir, svo og úr því, hvort þingmaður hafi miast kjörgengi.

47. gr.

Sérhver þyr þingmaður skal vinna eið eða drengskaparheit að stjórnaðarskránni, þegar er kosning hans hefur verið tekin gild.

48. gr.

Alþingismenn eru eingöngu bundnir við sannföringu sína og eigi við neinar reglur frá kjósendum sínum.

Stötu
Þingmenn starfsmenn
stjórnun þeir
gljótara sinna
Leyfi ~~stjórnun þeir~~ til þess að þiggja kosningu, en skyldir eru þeir til, án kostnaðar fyrir ríkissjóð, að annast um, að ~~ambáttastörfum~~ *á sinn kostnað* þeirra verði gegnt á ~~þess hátt~~ *vitunandi*, ~~sem stjórnaðar telur þessja.~~

49. gr.

Meðan Alþingi stendur yfir, má ekki taka neinn alþingismann fastan fyrir skuldir, án samþykkis sameinaðs Alþingis, né heldur setja hann í gæzluvarðhald eða höfða opinbert mál á móti honum, nema hann sé staðinn að refsiverðu broti.

Enginn alþingismaður verður krafinn reikningskapar utan þings fyrir það, sem hann hefur sagt í þinginu, nema sameinað Alþingi leyfi.

50. gr.

Nú glatar alþingismaður kjörgengi, og missir hann þá rétt þann, er þingkosningu hafði veitt honum.

51. gr.

Ráðherrar eiga samkvæmt embættisstöðu sinni sæti á Alþingi, og eiga þeir rétt á að taka þátt í umræðum eins oft og þeir vilja, en gæta verða þeir þingskapa. Atkvæðisrétt eiga þeir þó því að eins, að þeir séu jafnframt alþingismenn.

52. gr.

Hvor þingdeild og sameinað Alþingi kys sjálft forseta sína og ritara.

53. gr.

Hvorug þingdeildin getur gert samþykkt um mál, nema meira en helmingur þingdeildarmanna sé á fundi og greiði þar atkvæði.

54. gr.

Heiðalt er hverjum alþingismanni að bera upp sérhvert almennt mál í þingdeild sinni eða í sameinuðum ^{al}þingi, ef hún eða það leyfir, og beiðast um það skýrslu ráðherra.

55. gr.

Sameinað Alþingi eða þingdeild má ekki taka við neinu málefni, nema einhver, sem þar á sæti, flytji það.

56. gr.

Nú þykir sameinuðu Alþingi eða þingdeild ekki ástæða til að gera aðra ályktun um eitthvert málefni, og má þá vísa því til ráðherra.

57. gr.

Fundir beggja þingdeilda og sameinaðs Alþingis skulu haldnir í heyranda hljóði. Þó getur forseti, eða svo margir þingmenn, sem til er tekið í þingsköpum, krafist, að öllum utanþingsmönnum sé vísað ~~þar~~ ^{brátt} ~~þar~~, og sker þá þingfundur úr, hvort ræða skuli málið í heyranda hljóði eða fyrir luktum dyrum.

58. gr.

Þingsköp sameinaðs Alþingis og beggja deilda þess skulu sett með lögum.

V.

59. gr.

Skipun dómsvaldins verður eigi ákveðin nema með lögum.

60. gr.

Dómendur skera úr öllum ágreiningi um embættistakmörk yfirvalda. Þó getur enginn, sem um þau leitar úrskurðar, komið sér hjá að hlýða yfirvaldsboði í bráð með því að skjóta málinu til dóms.

61. gr.

Dómendur skulu í embættisverkum sínum fara einungis ^{at lögum.} ~~eftir~~ ~~lögum~~ þeim dómendum, sem ekki hafa ~~umboðsstörf~~ umboðsstörf á hendi, verður ekki vikið úr embætti nema með dómi, og ekki verða þeir heldur fluttir í annað embætti ^{og eigi vilja sinum} ~~á móti vilja þeirra~~, nema þegar ~~því stendur~~ ~~ur á, að~~ verið er að koma nýrri skipun á dómstólaná. Þó má veita þeim dómara, sem orðinn er fullra 65 ára gamall, laus ^M frá embætti, en eigi skal hann missa neins í af launum sínum.

VI.

62. gr.

Hin evangelíska lúterska kirkja skal vera þjóðkirkja á Íslandi, og skal ríkisvaldið að því leyti styðja hana og vernda.

Breyta má þessu með lögum.

63. gr.

Landsmenn eiga rétt á að stofna félög til að þjóna guði með þeim hætti, sem best á við sannfæringu hvers eins. Þó má ekki kenna eða fremja neitt, sem er gagnstætt góðu siðferði og allsherjarreglu.

64. gr.

Enginn má neinsmissa af borgaralegum og þjóðlegum réttindum fyrir sakir trúarbragða sinna, né heldur má nokkur fyrir þá sök skorast undan almennri félagsskyldu.

Enginn er skyldur til að inna af hendi persónuleg gjöld til neinnar annarar guðsdýrkunar en þeirrar, er hann sjálfur aðhyllist.

Nú er maður utan þjóðkirkjunnar og eigi öðrum viðurkenndu trúfélagi og geldur hann þá til Háskóla Íslands, eða einhvers styrktarsjóðs við þann skóla, eftir því sem á verður kveðið. Gjöld þau, er honum ella hefði borið að greiða til þjóðkirkjunnar. Skipa má gjaldi þessu með lögum.

VII.

65. gr.

Hvern þann, sem tekinn er fastur, skal án undandrátta leiða fyrir dómara. Lati dómari (eigi manninn) jafnskjótt lausan, skal hann, áður en sólarhringur sé liðinn, leggja rökstuddan úrskurð á, hvort maðurinn skuli settur í gæzluvarðhald. Megi láta hann lausan gegn tryggingu, þá skal ákveða í úrskurði, hver og hversu mikil hún skuli vera.

Úrskurði dómara má þegar skjóta til söra dóms að hætti opinberra mála.

Engan má setja í gæzluvarðhald fyrir sök, er aðeins varðar fésekt eða varðhaldi.

66. gr.

Heimilið er friðheilagt. Ekki má gera húsleit, né kyrrsetja bréf og önnur skjöl og rannsaka þau, nema eftir dómsúrskurði eða sérstakri lagaheimild.

67. gr.

Eignarrétturinn er friðhelgur. Engan má skylda til að láta af hendi eign sína, nema samþingningsþörf krefji. Þarf til þess lagafyrirmáli og komi fullt verð fyrir.

68. gr.

Enginn útlendingur getur fengið ríkisborgararétt nema með lögum.

Um heimild útlendinga til þess að eiga fasteignaréttingi hér á landi skal skipað með lögum.

69. gr.

Engin bönd má leggja á atvinnufrelsi manna, nema almenningsheill krefji, enda þarf lagaboð til.

70. gr.

Sá skal eiga rétt á styrk úr almennum sjóði, sem eigi fær séð fyrir sér og sínum, og sé eigi öðrum skylt að framfæra hann, en þá skal hann vera skyldum þeim háður, sem lög áskilja.

71. gr.

Hafi foreldrar eigi efni á að fræða sjálf börn sín, eða séu börnin munaðarlaus og öreigar, er skylt að sjá þeim fyrir uppfræðingu og framfæri af almannafé.

72. gr.

Hver ^{sem mæni er} maður ^{er} á rétt ~~af~~ að láta í ljósi hugsanir sínar á prenti, þó verður hann að ábyrgjast þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar tálmanir fyrir prentfrelsi ~~á almennum lögum~~ eru óheimil.

73. gr.

Rétt ^{er mörnum} eiga ^{er} ~~maður~~ að stofna félög í sérhverjum löglegum tilgangi, án þess að sækja þurfi um leyfi til þess. ~~maður~~ Félagimá eigi ^{slita} ~~vera~~ með stjórnarráðstöfun. Þó má banna félag um sinn, en þá verður ^{þá} þegar ~~af~~ höfðá mál ^{er} gegn félaginu, til þess að ~~þá~~ verði ^{er} leynt ^(til félagslita.)

74. gr.

Rétt ^{er mörnum} eiga ^{er} ~~maður~~ að ^{þanna} ~~maður~~ saman vopnlausir. Lögreglustjórn ~~er~~ er heimilt að vera við almennar sankomur. Banna má mannfundi undir berum himni, þegar uggvænt þykir, að af þeim leiði óspektir.

75. gr.

^{þessum} Sérhver ^{er} vopnfær ^{er} maður ^{er} ~~skyldur~~ að taka ~~sjálfur~~ þátt í vörn landsins, eftir því sem ~~þann~~ kann að verða ~~formelt~~ ^{er} lögum.

76. gr.

76. gr.

Rétti sveitarfélagan~~na~~ til að ráða sjálf málefnum sínum með umsýsⁿ stjórnar~~na~~ skal skipað með lögum.

77. gr.

Skattamálum skal skipa með lögum.

78. gr.

Bérréttindi, er bundin séu við aðal nafnstur^{ta} og lögtign, má eigi taka í lög.

79. gr. þar

Tillögur, hvort sem eru til breytinga eða viðauka á stjórnarskrá þessari, má berá upp bæði á reglulegu Alþingi og saka-Alþingi. Hái tillegan samþykki Alþingis, skal rjúfa það þá þegar og stofna til almennra kosninga ef nýju. Samþykki Alþingi ályktunina enn óbreytta, þá ~~er~~ ^{er} hún þegar gildi ~~en~~ stjórnskipunarlæg.

Nú samþykkir Alþingi breyting á kirkjuskipun^{ing} samkvæmt 62. gr., og skal þá leggja það mál undir atkvæði allra kosningarþarra manna í landinu til samþykktar eða gynjunar, og skal atkvæðagreiðslan vera leyndleg.

Ábrætt: um stundarsaki.

1. Samningarrétti og björgun til Alþingis halda at öðru jöfnu þeir menn, er þann rétt höfðu eftir þeirri þingmálskrá þessu þegar hún kom til framkvæmda þessu þingi í þótt eigi séu þeir íslenski Libris borgarar.

2. Þeir menn, er eftir eldri reglum hafa mist þingarrétt og björgun sakir vana flekkats manna, öðlast þann rétt, er þeir hafa fengið uppreisan öru at lögum.